

Maa on Eesti rikkus

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja ettepanekud Riigikogu valimisteks

Eesti põllumajandus- ja toidusektor on strateegiliselt tähtis meie igapäevase toidujulgeoleku tagajana. Eesti põllumajandusmaa ja mets on oluline ressurss, mille kasutamine annab riigile võimaluse biomajanduse arendamiseks, majanduskasvu soodustamiseks, riigieelarve tulude suurendamiseks, ekspordi arendamiseks ja töökohtade kindlustamiseks maapiirkondades.

Biomajanduse arendamisel on suur potentsiaal majanduskasvu ja uute töökohtade loomisel ning lisasissetulekute kindlustamisel põllumajandus-, metsandus- ja kalandussektoris. Samuti on biomajandusel oluline roll keskkonnahoidlikkuse suurendamisel, aga ka taastumatutest loodusvaradest sõltuvuse ning kasvuhooonegaaside õhkupaiskamise vähendamisel. Biomajanduse arengu ja edu aluseks on lähenemine, kus toimub koostöö ettevõtete, teadus- ja haridussektori ning otsustajate vahel.

Nii maaelu kui biomajanduse valdkondade arendamine vajab pikaajalist visiooni, terviklikku ja strateegilist lähenemist ning stabiilseid poliitilisi raamtingimusi.

Põllumajandussaaduste ja toidu tarneahelasse kuuluvad tootmissisendite tootjad ja müüjad, põllumajanduse, kalapüügi ja vesiviljelusega tegelejad, põllumajandustoorme hulgimüüjad, toidu- ja joogitootjad, toidukaupade ja jookide hulgimüüjad, jaemüüjad ja toitlustusasutused, kelle panus Eesti ettevõtete toodetud lisandväärtusesse oli 2015. aastal 12,1% ja neis oli hõivatud 16,5% kõigist ettevõtetes hõivatutest. Põllumajanduse ja toiduga seotud tarneahela tähtsus Eesti majanduses on aastate jooksul kasvanud. Põllumajandussaadused ja toit moodustavad pea 10% Eesti koguekspordist.

Kuigi primaarsektorisse kuuluva põllumajanduse, metsamajanduse, jahinduse ja kalanduse osatähtsus sisemajanduse kogutoodangus on Eestis tänapäeval suhteliselt väike (kokku ligi 3%), majandab primaarsektor umbes 80% Eesti territooriumist ja valdavat osa loodusressurssidest. Metsa- ja puidutööstusega on Eestis hinnanguliselt seotud 40 000 töökohta, lisaks on Eestis ligi 100 000 metsaomanikku. Unustada ei saa sedagi, et inimesed peavad tervise ja elujõu hoidmiseks sööma mitu korda päevas ning valdav osa toidust on valmistatud primaarsektoris toodetud toorainest.

Kutsume erakondi üles järgmise nelja aasta jooksul toetama võimalusi biomajanduse potentsiaali paremaks ärakasutamiseks. Kestliku, ressurssitõhusa ja konkurentsivõimelise põllumajanduse, toidutootmise ja metsamajanduse soodustamiseks ning arengu kindlustamiseks Eestis tuleb ettevõtetele tagada stabiilne majanduskeskkond, mille üheks tagatiseks on riski- ja kriisijuhtimise meetmete paketi väljatöötamine ning rakendamine. Kaasaegne ja tõhus põllumajanduspoliitika peab tagama Eesti ettevõtjatele ausad konkurentsitingimused Euroopa Liidu ühisturul. Biomajanduse potentsiaali paremaks ärakasutamiseks ja ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks on järk-järgult vaja toetada sektori investeeringuid ning juurdepääsu teadus- ja innovatsiooni-tegevusele. Eesmärgiks peab olema Eesti isevarustatuse taseme tõstmine või taastamine kõikides põllumajanduse valdkondades, põllumajandussaaduste töötlemisel lisandväärtuse suurendamine ja ulatuslikum ekspordi arendamine nendes sektorites, kus Eestil on olemas konkurentsieelis ja vajalikud kasutamata ressursid.

Kutsume ühtlasi erakondi üles läbi erinevate poliitikavaldkondade senisest enam panustama maaelu arengusse. Nii põllumajandus- ja toidutootmisettevõtete kui teiste maapiirkondade ettevõtjate tegevuseks on vajalik korras ja hästi väljaarendatud taristu, sh head juurdepääsuteed, stabiilne energiavarustatus, kiire internetiühendus, toimiv ühistransport, kvaliteetse hariduse ning tervise- ja sotsiaalteenuste kättesaadavus jms.

EPKK hinnangul on põllumajandus- ja toidutootmise, maamajanduse ning metsanduse seisukohalt võtmetähtsusega:

- töötada välja **terviklik maapoliitika**, mis hõlmab väärtusliku põllumaa kaitsmist toidujulgeoleku tagamiseks, vähem väärtusliku põllumajandusmaa ja metsa kasutamist biomajanduse arendamiseks, strateegilist ja vastutustundlikku lähenemist maa maksustamisel ning riigimaade müümisel ja rentimisel;
- tagada **võrdsed konkurentsitingimused** Eesti põllumajandus- ja toidutootjatele Euroopa Liidu ühisturul, sh tagada Eesti ettevõtjatele ELi ühise põllumajanduspoliitika raames õiglased otsetoetused, eraldada 2020. aasta riigieelarvesse vahendid põllumajanduse üleminekutoetuste maksmiseks, soodustada kodumaist tootmist kaudsete toetuste suurendamise ning maksude ja kütuseaktsiiside vähendamise kaudu, tõhustada imporditud toodete kontrolli Eesti turul;
- töötada välja **terviklik riskijuhtimise poliitika**, mis pakub võimalusi põllumajandus- ja toidutootmisega seotud erinevate riskide ning kriisidega toimetulemiseks (tururiskid, ilmastikuriskid, looma- ja taimehaigused, poliitilised riskid jm), tagab tootmise stabiilse arengu ning soodustab põllumajandussektorisse täiendava kapitali kaasamist ja tehtavaid investeeringuid;
- töötada välja toimiv **põllumajandussaaduste ja toiduainete ekspordistrateegia**, mis aitab liikuda kõrgema lisandväärtusega toodete ekspordi suunas ja toetab tõendatult Eesti kui usaldusväärse, puhta (sh maheda) ja kvaliteetse toidu päritolumaat kuvandit; riigi panust uute eksporditurgude avamisse tuleb suurendada;
- rakendada meetmeid **toiduainete tarneahela tasakaalustamiseks** ja **Eesti isevarustatuse tagamiseks põhitoiduainetega** läbi strateegiliselt suunatud investeeringutoetuste, ühistegevuse soodustamise ja ebaausate kauplemistavade tõkestamise;
- **vastutustundlik keskkonna- ja kliimapolitiitika** tähendab keeldude asemel arusaadavate ja realistlike eesmärkide seadmist, mille saavutamiseks tuleb soodustada ressursitõhusust, investeeringuid keskkonnahoidu ning keskkonnaalase teadlikkuse kasvu;
- **säästliku metsamajanduse** eelduseks on majandus- ja keskkonnakaitseliste huvide tasakaalustamine, metsade vanuselise struktuuri ühtlustamine, erametsaomanike julgustamine oma metsa eest hoolt kandma, metsaomanike metsakasvatustööde teostamise suurendamine metsandustoetuste abil, metsaühistute tugevdamine ning kodumaise puidu väärimise ja kõrgema lisandväärtusega toodete ekspordi soodustamine;
- **kvalifitseeritud tööjõu** ja järelkasvu tagamiseks panustada kutse- ja kõrghariduses põllumajandus- ja toidusektori jaoks strateegiliselt oluliste erialade tugevdamisse;

EPKK teeb ettepanekud järgmistes valdkondades:

1. Põllumajanduse ja toidutootmise soodustamine
2. Põllumajanduse ja toidutootmise stabiilne areng
3. Toidu ja põllumajandussaaduste eksport
4. Kaasaegne ja tõhus põllumajanduspoliitika
5. Võrdsed konkurentsitingimused EL-i ühisturul
6. Loodusressursside heaperemehelik majandamine
7. Maaelupoliitika tugevdamine
8. Toidutarneahela hea toimimine ja ühistegevus
9. Kestlik metsandus ja jahindus
10. Bioenergia kasutamise soodustamine
11. Haridus, teadus, töajätk

1. Põllumajanduse ja toidutootmise soodustamine

Toidu vajadus maailmas suureneb lähikümneid märkimisväärselt. Eesti põllumajanduse ja toidusektori peamiseks ülesandeks on tagada toidujulgeolek Eesti inimestele. Kasvamas on ka põllumajandussektori tähtsus toiduks mittekasutatava tööstus- ja energiatooraine allikana. Põllumajandustootmisel on võtmeroll maastike ja maapiirkondade nauditava elukeskkonna kujundamisel ning poollooduslike alade ja liigirikkuse säilitamisel. Põllumajandus ja metsandus on maaelu kõige olulisemad tugisambad ning ühtlasi ka Eesti kultuuri ja Eesti riigi jätkusuutlikkuse kandjad.

Põllumajanduses ja toidutootmises aastakümneid kehtinud poliitikates on toimunud oluline muutus. Rõhuasetus on tootlikkuse suurendamisel, loodusressursside säästlikumal kasutamisel ja riskijuhtimise meetmete senisest paremal rakendamisel. Efektiivsuse tõstmisel tuleb Eestis siiski arvestada väikeriigi eripära, mis tagaks ettevõtluse mitmekesisuse. Nii esmatootmine kui ka toidutööstus on järjest rohkem suunanud oma tegevuse innovatsioonile, keskkonnanahoiule ja jätkusuutlikkusele.

Järjest enam on toidu ohutuse ja kvaliteedi temaatika esil nii avalikes kui ka poliitilistes aruteludes. Koos toidutootmise tehnoloogia ja kaubanduse arenguga muutub järjest keerulisemaks ja mitmetahulisemaks toiduohutuse tagamine. See omakorda suurendab vajadust olla valmis uute riskide maandamiseks. Nii uute turgude kui ka koduturu jaoks tuleb piisavat tähelepanu pöörata toiduohutuse erinevatele aspektidele nagu lisaainete kasutamine, taimekaitsevahendite ja antibiootikumide kasutamine, lisaks tagada piisav jälgitavus ning tõendus oma toodangu ohutuse kohta.

Eesti vajab kaasaegset toiduohutuse poliitikat, mis võtab arvesse kogu mitmekesisust, tagades tarbijale kindlustunde ja heaolu ning ettevõtjale võimaluse innovatsiooniks ning uute toodete arenduseks. Regulaatiivne raamistik ei tohi pärssida aga ettevõtja omavastutust ja initsiatiivi. Ruumi peab jääma ka kohalikule toidule ja väikeettevõtjale.

EPKK ettepanekud:

- töötada välja ja rakendada ühist, toidutarneahela põhise strateegiat, seejuures tuleb sektori strateegia integreerida riiklikesse strateegiatesse (põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030; strateegia „Eesti 2035“), tagades sektori ettevõtete tõelise kaasamise ja osalemise;
- põllumajanduse ja toidutööstuse mitmekesisest struktuuri arvestades tuleb välja töötada ja rakendada vastavalt ettevõtete suurusele ja eripärale sobiv poliitikameetmete pakett, mis arvestab sihtgrupi tegelikke arenguvõimalusi – esiteks meetmed turule ja mahule orienteeritud põllumajandustootmise soodustamiseks (eelkõige piim, teravili, sea- ja linnuliha), teiseks meetmed piiratud maaressurssi kasutatavate väiksemate ettevõtete tulukuse tõstmiseks ning kolmandaks sotsiaalse iseloomuga meetmed põllumajanduslike majapidamiste toetamiseks;
- pöörata suuremat tähelepanu investeringute soodustamisele, et juurutada tootmisesse uusi tehnoloogiaid ning tõsta põllumajandus- ja toidusektoris lisandväärtust ning tootlikkust. Põllumajandussektori investeringumeetmed tuleb selgemalt siduda keskkonnapoliitika eesmärkide saavutamisele;
- parandada oluliselt Eesti toidutööstuse konkurentsivõimet, seejuures peavad toidutööstusesse riigi toetusel tehtavad investeringud olema strateegilisema iseloomuga ja paremini suunatud, et tagada nii tehniline kui ka tehnoloogiline arenguhüpe;
- hoiduda toiduainete täiendavast maksustamisest (nt nn suhkrumaks) ja edendada läbi riiklike programmide tervisliku toitumise põhimõtteid;

- tagada toiduainete korrektne märgistamine, mis välistab tarbija eksitamise nii toidu päritolust kui ka tootmis- ja töötlemisviisist;
- luua toimiv ja õiglane süsteem maaomanikele tehnorajatiste talumise õiglaseks hüvitamiseks;
- töötada välja terviklik maapoliitika: riigimaa müümisel tagada põllumaa jäämine põllumajandustootjate kasutusse rakendades selleks eelisostuõigust, riigimaa müügil arvestada põllumajandussektori majandusliku olukorraga, maa maksustamisel lähtuda vajadusest säilitada kohaliku toidutootmise konkurentsivõime, võtta vastu seadus väärtusliku põllumaa kaitsmiseks ja hoidmiseks põllumajanduslikus kasutuses, sest muld on piiratud ja sisuliselt taastumatu ressurss jms;
- toetada turunõudlusel põhineva mahepõllumajanduse arengut ja mahemajanduse terviklikku arendamist, mis võimaldaks mahemajanduse muuta arvestatavaks majandus- ja ekspordiharuks, suurendada Eesti ettevõtete lisandväärtusega toodete eksporti ning luua eeldused uute töökohtade tekkeks; mahekohustuse võtnud tootjatele tuleb tagada mahetoetusi puudutav prognoositavus ja kindlustunne terveks kohustuse perioodiks;
- toetada kodumaise mesinduse kestlikkust;
- selgitada välja kitsaskohad ja koostada sektori arenguks sobiv strateegia koos vajalike meetmete ja regulatsioonidega nendes Eesti looduslikesse tingimustes sobivates põllumajandussektorites, mille majanduslik potentsiaal on seni kasutamata (nt lambakasvatus);
- tagada võimalikult tõhusate taimekaitsevahendite kättesaadavus turul, seejuures lähtuda nende turule lubamisel teaduslikest riskihinnangutest ümbritsevale keskkonnale, elustikule ja inimeste tervisele;

2. Põllumajandus- ja toidutootmise stabiilne areng

Põllumajandusturge iseloomustab suur kõikumine, samuti on sagenenud ilmastikust tingitud probleemid, mis tekitab ebakindlust ja muudab tootjate sissetulekud ebastabiilseks. Ebasoodne aasta, mis on tingitud ilmastikust, madalatest hindadest või muudest asjaoludest, tekitab tavapäraselt tõrke laenude saamisel. Seetõttu peaksid põllumehed lisaks reservide kogumisele looma koostöös riigiga alternatiivsed finantseerimise võimalused.

Põllumajandus on valdkond, kus kriisid võivad tekitada väga suurt kahju. Venemaa poolt 2014. aasta augustis kehtestatud impordikeeld EL-i toidukaupadele on toonud esile puudused riskijuhtimis- ja kriisimeetmetes, nt kaotas Eesti paari aasta jooksul turukriisi tõttu 12% oma väärtuslikust piimakarjast. 2014. aastal jõudis Eestisse ka sigade Aafrika katk, mis koosmõjus turuhindade langusega vallandas sügava kriisi Eesti sealihasektoris – kodusigade arvukus langes paari aastaga rohkem kui veerandi võrra. Tootmistaseme taastamine on põllumajanduses keeruline ja aeganõudev.

Eesti põllumajandus- ja toidutootmist tuleb senisest märksa läbimõeldumalt ja tõhusamalt nii tavapärase riskide kui erakordsete kriiside eest kaitsta. Kriiside ja riskide juhtimiseks tuleb rakendada terviklikku meetmete kogumit, mis hõlmaks nii ettevõtjate tasemel tegevust riskide juhtimiseks, turupõhiste meetmete rakendamist kui riigipoolset sekkumist erakorraliste kriiside puhul. Põllumajandusinvesteeringud on väga pikaajalised, seega vajavad ettevõtjad investeerimiseks pikaajalist kindlust.

EPKK ettepanekud:

- senisest rohkem pöörata tähelepanu riskijuhtimise meetmetele, mis on kasutatavad erineva suurusega ettevõtetes;
- töötada välja ja rakendada terviklikku lähenemist, mis aitab põllumajandus- ja toidusektoril lühiajaline kriis üle elada nii, et tootmismahd ei kahaneks ja headel aegadel saab tootmise areng normaalselt jätkuda. Ettevõtjatele peavad olema kättesaadavad riigi poolt osaliselt toetatud (saagi)kindlustus, käibekapitalilaenu, tagatised jms ning luua tuleb kriisiabifond.
- säilitada Maaelu Edendamise Sihtasutus kui põllumajandus- ja maaettevõtluse stabiilsele arengule spetsialiseerunud eraldiseisev asutus, et tagada maaettevõtjate ligipääs pangalaenude käendustele ja teistele finantsinstrumentidele. Sihtasutuse rolli erinevate finantsinstrumentide, sh laenude pakkumisel tuleb suurendada. MES saab täiendavate rahaliste vahendite olemasolul riigiabi reegleid järgides tegeleda laenamisega;
- põllumajanduse arengu, tootlikkuse tõusu ja rahvusvahelises konkurentsivõime püsimise eelduseks on põllumajandustoetuste kõrval sama oluline sektori spetsiifikat arvestav põllumajandustootmise krediteerimine, sh vähemalt 20-30 aasta pikkuste pikaajaliste hüpoteeklaenude kättesaadavus põllumaa tagatisel. Tõenäoliselt eeldab see alternatiivsete laenuvõimaluste loomist, sest praegu kommertspankade poolt rakendatav ebamõistlik tagatisepoliitika takistab põllumajandusinvesteeringute tegemist;
- soodustada riskide maandamiseks riigi ja erakapitali koostöös põllumajandusspetsiifilise investeerimisfondi loomist, sh nn omakapitali investeerimise meetmete väljatöötamist ja rakendamist;
- Eesti isevarustatuse taastamiseks sealihalihasektoris töötada välja investeeringuid, tõuaretust ja arengut soosiv tugisüsteem seakasvatajatele;
- tõhustada ELi tasemel turukorralduse ja kriisiabi meetmeid, mis oleksid paindlikud ja suudaksid senisest tunduvalt kiiremini reageerida turutõrgetele ja kriisidele ning leevendada põllumajandusturgude suurt volatiilsust ja tagada tootmise jätkusuutlikkuseks vajalik hinnatase;

3. Toidu ja põllumajandussaaduste eksport

Põllumajandus- ja toidutootmine kuulub Eesti suurimate ekspordisektorite hulka. 2017. aastal eksporditi Statistikaameti andmetel Eestist 1,18 miljardi euro väärtuses põllumajandussaadusi ja toidukaupu, mis moodustab 9% Eesti kogueksportist. Ebastabiilsed suhted Venemaaga ja arengud maailmas on toonud välja Eesti põllumajandus- ja toidusektori haavatavuse ja selge vajaduse mitmekesistada Eesti toiduainete ja põllumajandussaaduste ekspordigeograafiat ning eksporditavate toodete portfelli.

Põllumajandus- ja toidusektori ekspordi soodustamine panustab Eesti majanduse kasvu ja töökohtade kindlustamisse nii linnades kui maapiirkondades. Promotsioonitegevuse toetamine aitab suurendada tarbimist ja leida uusi turustuskanaleid, mis omakorda suurendab riigimaksude laekumist.

Toidukaubandus globaliseerub ja toiduohutus muutub järjest olulisemaks ka rahvusvahelises kaubanduses. Seetõttu on tõhusa ja läbipaistva toidujärelevalve süsteemi olemasolu ülioluline. Uute turgude avamine ja ekspordi edendamine on ühtviisi tähtis nii valitsusele kui ettevõtjatele.

EPKK ettepanekud:

- tugevdada kogu toidutarneahelat ja liikuda kõrgema lisandväärtusega töödeldud toodete ekspordi suunas. Selleks on vaja nii stabiilset ettevõtluskeskkonda kui järjepidevat, strateegiat põhinevat innovatsioonialast tegevust;
- töötada välja toimiv ekspordistrateegia, mis toetab Eesti kui puhta ja kvaliteetse, sh maheda toidu päritolumaa kuvandit. Eesti toidu kuvandi tõendamiseks tuleb luua senisest suurem läbipaistvus toiduohutuse olukorra ning järelevalve kohta, kasutades selleks ELi andmebaase ja infotehnoloogia võimalusi;
- tugevdada Eesti toidu programmi ning kohaliku toidu- ja põllumajandussaaduste promotsioonitegevust nii kodu- kui eksporditurgudel kasutades selleks ulatuslikumalt nii siseriikliku turuarendustoetuse kui EL-i promotsioonimeetme vahendeid, sh suurendada välismessidel osalemise eelarvet, mis võimaldab messidel esinduslikku osalemist;
- tagada Eesti valmisolek sihtriikide poolt nõutavate täiendavate riiklike seireprogrammide ja analüüsiseeriade tegemiseks, isegi siis, kui EL-is taolisi uuringuid ei nõuta;
- pöörata senisest rohkem tähelepanu loomahaiguste ennetamisele, et vähendada loomataudidest tingitud kulusid ja võimalikke piiranguid väliskaubandusele. Taudide piiriülese leviku riski vähendamiseks tuleb teha tõhusamat koostööd kolmandate riikidega. Samuti tuleb ohtlike taimekahjustajate leviku takistamiseks rakendada meetmeid ühtse taimeterviserežiimi tugevdamiseks;
- selleks, et ära kasutada maailma erinevates piirkondades kasvavast toidunõudlusest tulenevat ekspordipotentsiaali, tuleb suurendada riigi panust läbirääkimistel kolmandate riikidega ja uute turgude avamisel (sh Eesti välisestuse rolli), tõsta Eesti toidu tuntust ja soodustada uute ekspordikanalite tekkimist;
- kõrvaldada administratiivsed takistused Eesti põllumajandussaaduste ja toidu ekspordimisel kolmandatesse riikidesse (load, sertifikaadid, riikide vahelised kokkulepped jne);
- tagada ausad ja tasakaalustatud kaubanduslepingud kolmandate riikidega, mis võtavad arvesse EL kõrgeid tootmisstandardeid, loomade heaolu- ja keskkonnanõudeid, importtooted peavad vastama sama kõrgetele nõuetele kui EL tooted, vältida tuleb näiteks hormoone sisaldavate või klooriga töödeldud lihatoodete jõudmist EL-i ja Eesti turule;

4. Kaasaegne ja tõhus põllumajanduspoliitika

Põllumajanduspoliitika peab igakülgset toetama põllumajandusressursi optimaalset kasutamist. Põllumajanduse peamiseks ülesandeks jääb ka tulevikus toidutootmine, kuid tähtsust võib ka sektori roll tooraine ja energia tootmises. Põllumajandus- ja toidutootmine pakub ühiskonnale avalikke hüvesid, mida turg ei suuda kompenseerida, mistõttu on põllumajandustoetused vältimatud ka tulevikus.

Jätkuvalt on vaja leida lahendusi aktiivse looma- ja taimekasvatustootmise soodustamiseks ning põllumajandustootmise säilitamiseks ka ebasoodsamates piirkondades. Täismahus otsetoetust tuleb maksta vaid aktiivsele põllumajandustootjale. Tagada tuleb kõikide põllumajandustootjate võrdne kohtlemine sõltumata ettevõtte suurusest. Tootjate kindlustunde suurendamiseks tuleks toetuste minimaalne tase vähemalt praegusel tasemel külmutada.

Eesti põllumajandusettevõtted kasutavad keskmiselt 65% rendimaad. Rendimaade osakaal on veelgi suurem juriidiliste isikute puhul ulatudes 73%-ni. Arvestades Eesti põllumajanduse tootmisstruktuuri ja põllumajandusettevõtete kasutuses olevate rendimaade suurt osatähtsust on üheks suuremaks väljakutseks Eesti põllumajandussektoris muutunud põllumaa müügi- ja rendihindade kiire kasv. Rendihindade kasvu ja passiivset maakasutust soodustaks omakorda Euroopa Komisjoni ettepanek muuta liikmesriikidele kohustuslikuks otsetoetuste ümbersuunamine keskmisest väiksematele põllumajandustootjatele. EPKK jaoks on põllumajandustootjate mitmekesine struktuur siiski suur väärtus, mida tuleb eelkõige maaelupoliitika raames asjakohaste meetmetega toetada.

EPKK toetab ELi ühise põllumajanduspoliitika kaasajastamist ja lihtsustamist ning liikmesriikidele suurema otsustusõiguse andmist põllumajanduspoliitika meetmete kujundamiseks ja eelarvevahendite kasutamiseks lähtuvalt kohalikest väljakutsetest ja oludest.

EPKK ettepanekud:

- Eesti põllumajandustootjad on valmis ÜPP kohustuslike ja vabatahtlike meetmete raames panustama ambitsioonikamate keskkonna- ja kliimakaitse eesmärkide saavutamisse, kuid selleks tuleb nii ELi poolse eelarve kui Eesti riigi poolse kaasfinantseerimise näol tagada piisavad finantsvahendid;
- põllumajandussektori järelkasvu soodustamiseks tuleb rakendada meetmeid, mis aitavad kaasa põlvkondade vahetusele põllumajandussektoris. Toetame Euroopa Komisjoni ettepanekut, mille kohaselt peavad liikmesriigid suunama noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamiseks vähemalt 2% otsetoetuste mahust. Noorte põllumajandustootjate tegevuse soodustamisel tuleb rakendada terviklikku lähenemist ÜPP erinevate meetmete raames (sh juurdepääs kapitalile);
- rakendada otsetoetuste maksimisele aktiivse tootmise soodustamiseks tootmiskohustusega seotud toetusi EL poolt lubatud mahus ja piirata rohumaade hooldamise toetamist pelgalt rohu hekseldamisel;
- vältida meetmeid, mis soodustavad kunstlikult maa rendi- ja müügihinna kasvu, sh jätkata hektaripõhiste otsetoetuste ühetaolise maksimisega sõltumata ettevõtte suurusest ja mitte rakendada otsetoetuste ümberjaotamise skeemi. Komisjoni ettepanek, mille kohaselt peavad liikmesriigid ette võtma toetuse ümberjaotamise keskmisest väiksema suurusega põllumajandusettevõtetele (2016. aastal oli põllumajandusliku majapidamise keskmine suurus Eestis 60 ha), võib Eesti põllumajanduse konkurentsivõimele põhjustada väga suurt kahju ja halvendab kõikide tootmisele orienteeritud Eesti põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet suurusest sõltumata.

EPKK ettepanekud Riigikogu valimisteks 2019. aastal

- väärtustada toetuste maksmisel põllumajandusettevõtete panust maapiirkondade tööhõivesse ning rakendada EL poolt lubatud määral tööjõukulude mahaarvamist toetustest enne EL poolt ettenähtud toetuste võimalikku kärpimist;
- lükata tagasi Euroopa Komisjoni ettepanek, mille kohaselt peavad liikmesriigid vähendama põllumajandusettevõtjate otsetoetusi, kui need on suuremad kui 60 000 eurot, ning kehtestatama piirmäärana 100 000 eurot põllumajandusettevõtte kohta, eriti komisjoni poolt pakutud piirsummasid silmas pidades. Toetuste selline kärpimine on eelkõige probleemiks suhteliselt vähe tööjõudu kasutavatele taimekasvatuseettevõtetele ja see ei puuduta kaugeltki ainult kõige suurema maakasutusega ettevõtteid;
- tagada võimalikult lihtsasti administreeritav otsetoetuste süsteem, seejuures soodustada suurandmete ja uue tehnoloogia kasutamist kontrolli ja järelevalvega seotud eesmärkidel, et vähendada kohapealsete kontrollide läbiviimist. Maaeluministeeriumi allasutuste infotehnoloogilist võimekust ja taset tuleb ühtlustada ja tõsta;
- arendada Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametit (PRIA) eraldiseisva asutusena, et tagada sihtgrupi tõhus ning selgelt suunitletud toetamine ja vajalike teenuste kättesaadavus. Suurendada PRIA ja teiste põllumajandusega seotud valitsusasutuste koostööd, mis viib sünergia tekkimiseni ja halduskoormuse vähendamiseni ettevõtjate jaoks.

5. Võrdsed konkurentsitingimused ELi ühisturul

Eesti põllumajandus- ja toidutootmise jätkuvaks arengupiduriks on ELi ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) raames kokku lepitud ebaõiglasel tingimused erinevatele ELi liikmesriikidele. Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt jäävad Eesti põllumajanduse otsetoetused 2027. aastani kõige madalamaks EL-s ulatudes vaid 76%-ni keskmisest. EPKK hinnangul on positiivne, et Euroopa Komisjon on teinud ettepaneku otsetoetuste natukene õiglasemaks jaotamiseks liikmesriikide vahel, kuid kahjuks pole otsetoetuste ühtlustamise tempo ja ulatus kaugeltki piisav. 2-3 kordsed erinevused toetuste tasemetes pole õigustatud sarnaste tootmissisendite - näiteks masinate, kütuse, väetiste - hindade kontekstis. Eurostati andmetel olid põllumajandustoodangu tootmise kulud Eestis 2017. aastal koguni 30% kõrgemad kui EL keskmine.

Ka kaudsed maksud mõjutavad otseselt liikmesriikide vahelist kaubandust, mistõttu tuleb vähendada nende erisusi. Eesti tootjate konkurentsivõime tõstmiseks ELi siseturul tuleb väga täpselt jälgida teiste liikmesriikide poolt rakendatavaid meetmeid ja vajadusel nendele omapoolselt kiiresti reageerida.

Eesti võib vastavalt EL reeglitele riigieelarvest põllumehi kuni 2020. aastani täiendavalt toetada, et kompenseerida meie põllumeeste väiksemaid EL otsetoetuse tasemeid. Valitsuse otsus jätta aastatel 2014-2016 üleminekutoetused maksmata süvendas põllumajandusturgudel (eelkõige piimaturul) toimunud kriisi mõjusid. 2016. aastal ametisse astunud valitsus taastas üleminekutoetuste maksmise alates 2017. aastast ja on lubanud seda teha 2019. aastani.

EPKK ettepanekud:

- jätkata ka 2020. aastal (ning kujunenud olukorda arvestades ka pärast seda) riigieelarvest põllumajanduse üleminekutoetuste maksmist ELi poolt lubatud maksimaalses määras, et hoida Eesti põllumajandustootjate konkurentsivõimet ELi siseturul;
- toetada ÜPP muutmist ühtsemaks ja õiglasemaks ning jätkata jõupingutusi, et aastatel 2021-2027 oleks Eesti tootjatele tagatud võrdsed konkurentsitingimused ning otsetoetuste maksmisel poleks liikmesriikide vahel suuri erinevusi;
- põllumajanduse otsetoetuste ühtlustamise puhul tuleb tagada otsetoetustele vähemalt 85% tase võrreldes ELi keskmisega, arvestades seejuures toetusõigusliku pinna jätkuvat kasvu Eestis;
- arvestades asjaolu, et Eesti otsetoetuste tase on 2020. aastal umbes 66% ELi keskmisest ja jõuaks alles 2027. aastaks 76% tasemeni, siis peab ka otsetoetuste ühtlustamise tempo olema oluliselt kiirem;
- konkurentsimoonutuste vältimiseks pöörata senisest oluliselt enam tähelepanu kaudsete toetuste ja maksude ühtlustamisele EL liikmesriikides ning erisuste ühetaolisemale rakendamisele, sh vähendada Eestis sarnaselt teiste liikmesriikidega põhitoiduainete käibemaksu määra;
- rakendada alkoholi maksustamisel tasakaalustatud lähenemist, mis hoiab piiri-kaubanduse minimaalsel tasemel ja väldib selle negatiivseid mõjusid riigieelarvele;
- säilitada põllumajanduses ja kalanduses kasutatavale diislikütusele soodsam aktsiisimäär ning langetada see EL minimaalsele lubatud tasemele, mis aitab mõnevõrra leevendada otsetoetuste madala taseme negatiivset mõju kodumaise tootmise konkurentsivõimele;
- Eesti aiandustootmise konkurentsivõime tõstmiseks langetada maagaasi aktsiisimäära ettevõtetele, kes kasutavad maagaasi katmikalade kütmisel;
- tõhustada põllumajandussaaduste ja toidu kontrolli Eesti turul, mis aitab ära hoida ELi siseturul liikuva toidukauba erineva kvaliteedi probleeme ning tagab võrdsed konkurentsitingimused Eesti ettevõtjatele.

6. Loodusressursside heaperemehelik majandamine

Keskkonnahoid on põllumajandustootmise kestlikkuse tagamise alus. Vaid heaperemehelik majandamine suudab kindlustada muldade viljakuse ja teiste ressursside (sh põhjavesi) säilimise ja hea seisundi.

Hea keskkonnapoliitika ei tohi olla reeglite rägastik, seadma peab lihtsad ja arusaadavad eesmärgid. Tootmise vajaduste ja võimaluste ning keskkonnakaitse vahel tuleb leida mõistlik ja toimiv tasakaal, rakendades meetmeid, mis soodustavad loodushoidu (mh kliimamuutustega kohanemine, õhukvaliteet, elurikkus ja veekvaliteet), kuid samal ajal ei pärsi põllumajandus- ja toidutootmise konkurentsivõimet ega kahjusta toidujulgeolekut.

Eesti põllumajanduslik tootmine ja maakasutus on EL-ga liitumisele eelnenud mõõnaperioodi järgselt suurenemas. Kui 2004. aastal kasutati Eestis põllumaad ca 500 tuh hektarit, siis 2020. aastaks kasvab põllumaa pind ca 700 tuh hektarini. Oodata on ka põllumajandusloomade arvu tõusu. Samuti prognoositakse, et 2030. aastaks tõuseb põllumajandussektori toodangu väärtus 1,3 miljardi euronit (2004. aastal oli see 482,8 miljonit eurot). Eesti majandusarengut mitteamestavad ajaloolised referentsid ei tohi takistada meie maa- ja loodusressursi optimaalset kasutamist.

Põllumajandustegevus mõjutab nelja peamist ressursi: muld, õhk, vesi ja elurikkus, mis on omavahel tihedalt seotud. Erinevate piirangute seadmisel tuleb leida mõistlik tasakaal hinnates meetmete mõju eeltoodud ressurssidele.

Kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi väliste sektorite, sh põllumajanduse, kasvuhoonegaaside heite vähendamise kohustus lasub Eestil EL-i jagatud kohustuse määruuse raames. Nimetatud määruuse eelnõu kohaselt on Eestil heite vähendamise miinimumeesmärk 13% võrreldes 2005. aastaga.

Lisaks lasub Eestil välisõhu saasteainete heitkoguste vähendamise kohustus aastateks 2020 ja 2030 NEC direktiivist tulenevalt. Heitkoguste vähendamise eesmärk on seatud viiele erinevale saasteainele, sh. ammoniaak, mille heide tuleb 90% ulatuses põllumajandusest. Nimetatud direktiivi kohaselt on Eestil heite vähendamise eesmärk ammoniaagi osas 1% võrreldes 2005. aastaga. Keskkonnaministeeriumi inventuuriandmete kohaselt ületab juba 2016. aastal ammoniaagi heitkogus võrreldes 2005. aastaga 11%.

Kasvuhoonegaaside ja ammoniaagi heitkogused tõusevad prognoosi kohaselt põllumajanduses tootmiskahtude kasvu tõttu.

Nitraaditundlikul alal rakendatud veekaitse meetmete tõhusust hinnatakse igas liikmesriigis pinna- ja põhjaveeseireprogrammi abil. Liikmesriikide poolt esitatud ülevaade kirjeldab riigi arengut põllumajandusest tuleneva reostuse vähendamiseks. Seiretulemuste alusel korri-geeritakse vajadusel nitraaditundlikul alal kehtivaid kitsendusi ja kohustusi. Aruandluskohustus ei tohi piirduda ainult põhja- ja pinnaveeproovide analüüsimisega ning statistiliste muudatuste põhjal hinnangute andmisega. Edasi peab järgnema sisuline töö põhjus-tagajärg seoste leidmiseks, mis aitavad tekkinud probleeme lahendada.

Eesti on üks osa EL ühisturust, mistõttu võib tekkida oht, et EL baastasemest rangemate keskkonnanõuete kehtestamisel (nt teatud õhusaasteainetele kehtestatud piir- ja sihtväärtused, nõuded väetiste kasutamisel või keskkonnalubade künnisvõimsused) satuvad Eesti tootjad ebavõrdsesse konkurentsiolekorda.

EPKK ettepanekud:

- rakendada keskkonnakaitse põhimõtet, mis keeldude asemel toetab ressurssitõhususe ja tootlikkuse kasvu, kasutab ära võimalusi ja seab arusaadavad eesmärgid;

- keskkonnanahoiu, sh veekaitse meetmete rakendamine peab olema teadmuspõhine ja toetuma selgelt uuringute tulemustele;
- keskkonnanahoiu meetmete rakendamisel tuleb läbi viia asjakohane mõjude hinnang, täiendavate piirangute seadmisel tuleb realistlikult arvestada põllumajandus- ja toidusektori võimalustega;
- keskkonnanahoiu meetmetega peavad käima käsikäes investeeringud kaasaegse tehnoloogia ja teadustulemuste juurutamiseks tootmisesse. Soodustama peab sellist innovatsiooni, mis suudab panustada jätkusuutlikku tootmisesse ja tootmiskulude kokkuhoidu;
- EL baastasemest rangemate keskkonnanõuete kehtestamine Eestis peab olema pigem erand kui reegel ja piiratud väga selgelt põhjendatud vajadusega;
- EL kliima- ja keskkonnapoliitika kujundamisel tuleb arvestada liikmesriikide põllumajandussektorete eripärade ja arenguvõimalustega ning senise panusega saasteainete heite vähendamisel. Samuti tuleb põllumajandustootmise kasvuhoonegaaside heite kõrval arvestada sektori panusega süsiniku sidumisse;
- puhta õhu tagamiseks ja saasteainete heite piiramiseks tuleb panustada tootmise efektiivsuse kasvu, mis ühtlasi tagab põllumajandussektori konkurentsivõime tõstmise. Selleks tuleb toetada tootmises toitainete ringluse, paremate söötmise strateegiate ja tõhusama sõnnikumajanduse korraldamist ning tõu- ja sordiaretust;
- suurendada oluliselt investeeringuid tänaseks amortiseerunud maaparandussüsteemidesse, et hoida ja tõsta põllumaa väärtust ja parandada keskkonnanahoidu.

7. Maaelupoliitika tugevdamine

Maaelu arengu poliitika on ka tulevikus oluline komponent ÜPP eesmärkide saavutamisel, samas katab maaelupoliitika laia spektrit maapiirkondade jaoks olulisi küsimusi väljaspool põllumajandussektorit. Haldusreformijärgselt on omavalitsused suurenenud, piirid linnade ja maapiirkondade vahel hajunud ning tõusnud on surve järjest suuremale tõhususele ja kulude kokkuhoiule avalikus sektoris. Pikaajalised rahvastiku prognoosid näitavad, et 10 aasta pärast on Eesti maapiirkonnas 20% vähem inimesi.

EPKK arvates on vastuvõetamatu Euroopa Komisjoni ettepanek vähendada maaelu arengu ELi poolset eelarvet jooksevhindades 15,3% võrra. Maaelu vahendite nii suur kärpimine mõjutab ebaproportsionaalselt palju just neid riike, kus maaelu vahendite osakaal ÜPP kogueelarves on suhteliselt suur. Põllumajandussektorile tekitab suurt ebakindlust ka kava, mille kohaselt peab Eesti maaelu arengu meetmeid senise 17% asemel kaasrahastama 43%.

EPKK ettepanekud:

- oluliselt suurendada maaelupoliitika riigipoolset rahastamist, mis võimaldab põllumajanduse kõrval ka maapiirkondade teiste eluvaldkondade terviklikku arendamist;
- EL tasandil ühtlustada maaelu arengu vahendite liikmesriikide poolse kaasrahastamise tingimusi, et vältida konkurentsimoonutusi EL ühisturul;
- seada eesmärgiks, et kiire internetiühendusega saab hiljemalt 2023. aastaks liituda soovi korral ja mõistlike kuludega iga maapiirkonnas asuv majapidamine ja ettevõtte. Maapiirkondade digiteerimine ja lairibajuurdepääsu laiendamine peab toimuma mitte maaelu arengu fondi vaid eelkõige teiste struktuurifondide vahendeid kaasates, eriti arvestades komisjoni ettepanekut maaelu arengu vahendite oluliseks kärpimiseks;
- suurendada maapiirkondade omavalitsuste huvi ettevõtluse arendamiseks suunates senisest suurema osa ettevõtetelt ja tööjõult kogutavatest maksudest ja tasudest (muuhulgas keskkonna- ja saastetasud) kohalike omavalitsuste eelarvesse;
- kohaliku integreeritud arengu võimaldamiseks ja suurema territoriaalse sidususe loomiseks soodustada kogukonna juhitud kohaliku arengu meetodika rakendamist kohalikul ja regionaalsel tasandil. LEADER lähenemine soodustab integreeritud arengut, kuna hõlmab igat liiki territooriume (maa, linn ja rannik), erinevaid kogukonnavajadusi (sotsiaalsed, kultuurilised, keskkonna- ja majanduslikud) ning mitmekülgset rahastamismehhanismi (kaasatud on neli ELi struktuurifondi);
- tagada kogukonna juhitud kohaliku arengu rakendamiseks perioodil 2021-2027 senisest suurem sidusus regionaal- ja sotsiaalpoliitikatega ning võimaldada lisaks Euroopa Põllumajandus- ja Kalandusfondidele kasutada kohalike arengustrateegiate elluviimiseks Euroopa Sotsiaalfondi ja Regionaalarengufondi vahendeid ehk multifondide lähenemist;
- selleks, et kogukonna juhitud kohaliku arengu rakendamine oleks kõigi osapoolte jaoks võimalikult lihtne, kuid samas ka efektiivne, on vajalik luua riigi tasandil ühtne tegevuskava, lihtne reeglistik ja fondide-ülene fond või eraldi kogukonna juhitud kohaliku arengu meetodi rakendamiseks, mida koordineerib riigi tasandil üks ministerium ning toimib hea koostöö, kaasamine ja dialoog kõigi seotud osapoolte vahel nii riiklikul kui kohalikul tasandil.
- jätkata riigireformi maaelu senise killustatud riikliku juhtimise korrastamiseks: tuua Maaeluministeriumi haldusalasse üle Keskkonnaministeriumi metsandus- ja kalandusosakonnad ning Maa-amet.
- algatada maaelu pikaajalise integreeritud arengukava koostamine; regionaalpoliitika peab sisalduma igas valdkondlikus poliitikas.

8. Tarneahela hea toimimine ja ühistegevus

Toiduainete tarneahelat iseloomustab püramiidi kujuline ülesehitus – selle aluse moodustavad suhteliselt killustunud põllumajandustootjad, vahevöö mõnevõrra suurema turujõuga töötlev tööstus ja tipu tugevalt kontsentreerunud kaubandus. Ühistegevus on võti toiduainete tarneahelas killustunud põllumajandustootmise turujõu suurendamiseks, ühtlasi aitab põllumajandustootjate ühistegevus tagada toidutööstustele vajalikku tarnekindlust ja ühtlase kvaliteediga toorainet. Peamisteks probleemideks põllumajanduslikus ühistegevuses on ühistute moodustamine pelgalt toetuse saamise eesmärgil, ühistute madal investeerimisvõimekus, olemasolevate toetusmeetmete paindumatus ning ühistute väiksus ja liigne killustatus.

Kaubanduse kontsentreerumine on viinud ebaausate kauplemistavade levikuni Eestis. Toiduainete tarneahelas osalevad ettevõtjad leppisid 2018. aastal kokku vabatahtlikud kauplemise head tavad, kuid erinevate ELi liikmesriikide kogemus on näidanud, et iseregulatsioon ei suuda lahendada põhilisi tootjate ja kaubanduse vaheliste suhete kitsaskohti. Seetõttu on Euroopa Komisjon teinud ettepaneku võtta vastu direktiiv ebaausate kauplemistavade ohjamiseks toiduainete tarneahelas. Direktiivi ülevõtmisele peab järgnema selle seaduslik rakendamine Eestis.

EPKK ettepanekud:

- toetada ebaausaid kauplemistavasid käsitleva direktiivi võimalikult kiiret vastuvõtmist ELi tasandil ja selle rakendamist Eestis, seejuures laiendades direktiivi rakendusala kõikidele ettevõtjatele suurusest sõltumata ja kasutades liikmesriikidele antud võimalust kehtestada laiem keelatud kauplemistavade loetelu, nii nagu seda on teinud ka palju teised liikmesriigid;
- ebaausate kaubandustavade ohjamisel on kriitiline roll selle eest vastutaval siseriiklikul asutusel, mis annab tootjatele võimaluse konfidentsiaalsete kaebuste esitamiseks. Just nn hirmufaktorist üle saamine, kaebuste esitamine ja nende lahendamine on kõige suuremaks puuduseks tarneahela osaliste vabatahtlike heade kauplemistavade puhul;
- seada ühistegevuse arendamine strateegiliseks eesmärgiks ja integreerida ühistegevuse põhimõtete rakendamine erinevatesse poliitikatesse, suurendada oluliselt riigipoolset panust majandusliku ühistegevuse soodustamiseks ja leida selleks uusi võimalusi. Oluline on toetada nii tootmisahela horisontaalset kui vertikaalset koostööd;
- luua võimalused, mis lubavad ühistutel paremini osaleda turgude stabiliseerimises ja riskijuhtimises;
- luua toimivad võimalused suurte üleriigiliste ühistute toetamiseks ja toetada ühistute konsolideerumist ning ühistute omavahelist koostööd, pakkuda tegevustoetust loomise ja arendamise etapis olevatele ühistutele, rakendada meetmeid, mis leevendaksid ühistu omavahendite puudust;
- erinevate toetusmeetmete puhul panustada suurema potentsiaaliga ühistutele, tootjarühmade loomise toetamisel tõsta minimaalse liikmete arvu nõuet;
- pöörata erilist tähelepanu tunnustatud tootjaorganisatsioonide loomisele Eestis, et ära kasutada ELi poolt nendele antud konkurentsireeglite erisusi ja võimalusi;
- toetada ühistegevuse kompetentsikeskuse loomist, mis koondab parimad teadmised ühistute nõustamiseks ja pakub terviklahendusi ühistegevuse arendamiseks;
- Eesti tõuaretuse kõrge taseme hoidmiseks ja tõuloomakasvatuse stabiilse arengu kindlustamiseks jätkata ühistegevusel põhineva tõuaretuse toetamist.

9. Kestlik metsandus ja jahindus

Mets ja puit on Eesti tähtsamaid taastuvaid loodusvarasid, mida tuleb säästlikult majandada tasakaalustades omavahel majanduslikud ja keskkonkakaitselikud huvid. Metsa poolt pakutavad ökosüsteemi teenused ja majanduslik kasu ei piirdu vaid puiduga, oma osa sellest annavad ka metsaannid nagu marjad, seemned ja ravimtaimed, jahindus ning loodusturism.

Metsamaa hõlmab pisut rohkem kui poole Eesti pindalast ulatudes 2,33 miljoni hektarini. Sellest omakorda ligi poole hõlmab eramets (1,11 milj ha). 2017. aastal oli Eesti erametsade puistute tagavara 215 milj tm, selle aastane juurdekasv 7,4 milj tm (sh majandatavates metsades 7,1 milj tm). 2016. aastal oli Eesti erametsade raiemaht 6,48 milj tm. Erametsast 2,4% on range kaitse all ja 14,7% kaitse all. Riigimetsas ulatub rangelt kaitstavate metsade osakaal veerandini ning kokkuvõttes on rangelt kaitstavate metsade osakaal Eestis üks Euroopa kõrgemaid. Puudub vajadus uute kaitsealade ja majanduslike piirangute kehtestamiseks.

Loodusväärtuste kaitsmine erametsades on erinevalt kompenseeritud – sarnaste piirangute korral makstakse Natura 2000 aladel erinevaid toetusi võrreldes siseriikliku kaitse all olevate aladega.

Metsaomanikele makstakse toetusi maaelu arengukava meetmete kaudu, samas on näiteks tormikahjustuste likvideerimiseks antud toetuse summa maksustatud tulumaksuga. Neid summasid ei saa käsitleda tuluna ja nende maksustamine tulumaksuga ei ole põhjendatud. Metsaomanike ja metsade majandamisel saadud tulu maksustamine senisel viisil ei soodusta väikeste metsaomandite hoidmist ja jätkusuutliku majandamist.

Metsanduse ja maamajandusega laiemalt on tihedalt seotud ka jahindus. Eestis on ligikaudu 4 miljonit hektarit jahimaad, sellest umbes neljandik on riigimaa ja ülejäänud jaguneb paarisaja tuhande eraomaniku vahel. Jahindusliku tegevuse planeerimisel tuleb lähtuda nii jahinduse kestlikkusest kui eesmärgist hoida looduslikku tasakaalu. Jahinduse kaudu on muuhulgas võimalik reguleerida nii viimastel aastatel tunduvalt suurenenud rändel olevate haneliste arvukust kui oluliselt kasvanud punahirvede ja metskitsede arvukust, et vähendada lindude ja loomade arvukuse kasvust tulenevaid probleeme Eesti metsa- ja põllumajandusele.

EPKK ettepanekud:

- jätkata ning suurendada metsandustoetuste abil väikemetsaomanike metsakasvatustööde teostamist ning metsaühistute kaudu metsaomanike ühistegevuse arendamist;
- jätkata riigi metsapoliitika elluviimist ühistulise nõuandesüsteemi ja metsaomanike teadlikkuse tõusu kaudu, et hoida ära täiendavate metsamajandamise piirangute kehtestamise vajadus;
- korrastada keskkonkakaitselike piirangute rakendamine metsanduses, viia läbi piirangute majanduslike mõjude analüüs ning ühtlustada loodusväärtuste kaitseks seatud piirangute kompenseerimine;
- soodustada kodumaise puidu väärimist ja kaasaegse puidutööstuse arendamist Eestis, mis võimaldab väärimata tooraine (nt paberipuidu) ekspordi arvelt suurendada kõrgema lisandväärtusega toodete ekspordi;
- võimaldada füüsilisest isikust metsaomanikul arvata saadud metsatulust maha 60% tehtud kulude (sh metsade uuendamine) katteks; eraisikust metsaomanike puhul lõpetada tulumaksu kinnipidamine noore metsa hooldamiseks ja tormikahjuste koristamiseks antavatelt maaelu arengukava hüvitistelt;
- põllumajandusele rändlindude poolt tekitatud kahju vähendamiseks ja saagi kaitsmiseks lubada kevadise heidutusjahi pidamist, sest kõikide muude heidutuste mõju on oluliselt langenud; suurenenud metsa- ja põllukahjuste vähendamiseks pikendada suurenenud

populatsioonidega punahirvede ja kitsede jahihooaega; tagada paremini maaomanike õigused jahikorralduses;

- vähendada bürokraatiat ELi ja riiklike metsandustoetuste administreerimisel;
- vaadata üle metsanduse senine institutsionaalne juhtimine ja hinnata selle otstarbekust.

10. Bioenergia kasutamise soodustamine

Taastuvenergeetika arendamine panustab oluliselt põllumajandus- ja metsandusressursside tõhusamasse kasutamisse ja energia välissõltuvuse vähendamisse. Eesmärgiks peab olema sihipärane energiatootmise arendamine ja investeeringute suunamine keskkonna seisukohalt perspektiivsetesse energiakandjatesse. Parandada tuleb loodussõbralike energiakandjate nagu biokütuste, puidu, turba, põllumajanduse kõrvalsaaduste ja jääkide efektiivsemat kasutamist ning parandada nende konkurentsivõimet.

Riik peab panustama piirkondlikult hajutatud energiatoodangu kiirese kasvu (sh nt põllumajanduslike hoonete katuste kasutamine päikeseenergia tootmiseks). Hajutatud energiatootmine tagab toodangu kriisiolukordades, soodustab kogu riigi ühtlast arengut ning eri piirkondade konkurentsivõimet.

EPKK ettepanekud:

- soodustada põllumajandustootmise jääkide ja kõrvalsaaduste kasutuselevõttu ning rakendada maksusoodustusi ja stiimuleid biomassist ning põllumajanduse kõrval- ja jääkproduktidest toodetavale energiale;
- soodustada väheväärtusliku puidu laiemat kasutamist taastuvenergeetikas;
- säilitada aktsiisivabastus biogaasile;
- suurendada investeeringuid hajutatud ja biomassil põhinevasse energiatootmisesse;
- seada eesmärgiks, et põllumajanduses toodetav energia ületaks aastaks 2030 sektori energiatarvet;

11. Haridus, teadus ja töajuturg

Põllumajandus- ja toidutootmine ning metsandus on biomajanduse selgrooks. Kaasaegse põllumajanduse ja toidutootmise ning laiemalt biomajanduse märksõnadeks on teadmistepõhisus, innovatsioon ja tehnoloogia.

Seoses inimeste väljarändega nii Eestist tervikuna kui maapiirkondadest on üha teravamaks probleemiks töajõu kättesaadavus (sh töajõumahukas aiandussektoris), mille leevendamiseks näeb üha rohkem farmides, põldudel ja aiandites töötamas Ukrainast, Moldovast, Bulgaariast või ka teistest riikidest pärit töajajaid. Neid pole palgatud madalate töajõukulude pärast, vastupidi, suurt pühendumist nõudva töö eest on tasuks korralik palk nii Eesti keskmise kui maapiirkondades elavate inimeste sissetulekute üldist konteksti arvestades.

Eelkõige on probleemiks võimalus palgata piisaval hulgal inimesi hooajajöödeks. Nt aianduses on saagi koristamiseks vajalik suurel hulgal hooajalise lisatöajõu palkamine.

Ka toiduainetööstuses töajavate inimeste kvalifikatsiooni ning kutse- ja kõrgharidusega seotud küsimused on ühiseks probleemiks paljudele toiduvaldkonna ettevõtjatele. Napib nii kvalifitseeritud koolitajaid kui ka huvilisi, kes soovivad leida rakendust toiduainetööstuses.

Kuigi statistikaameti andmetel töajab põllumajandus- ja toidusektoris umbes viis protsenti Eestis hõivatud töajajatest, siis tegelikult võib sektori osakaalu töajandajana hinnata suuremaks. Valdkonnaga on tihedalt seotud erinevad sidusalad väetiste-, sööda- ja masinamüüjatest ning veterinaarteenindusest kuni avalikus teenistuses töajavate inimesteni.

EPKK ettepanekud:

- ettevõtjate püüdluste toetamiseks tuleb oluliselt suurendada ülikoolide ja teadusasutuste rahastust, et tagada nii kaasaja nõuetele vastavate spetsialistide koolitus kui ka teadlaste järelkasv ning ülikoolide võimekus olla ettevõtjale partneriks teadus-arendustegevuses. Praegune tsükliline rahastus ja varieeruvus on väga suureks probleemiks Eesti teaduses;
- põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime tõstmiseks soodustada teadus- ja arendustegevust. Luua tingimused, et teadmussiirde- ja innovatsiooniprogrammid viiakse ellu koolitus- ja teadusasutuste, nõustajate ning põllumajandus- ja toidusektori ettevõtete tihedas koostöös;
- tagada põllumajandus- ja toidusektori jaoks strateegiliselt olulistel erialadel kvalifitseeritud järelkasvu koolitus;
- soodustada nõuandesüsteemi stabiilset arengut ja taseme tõstmist, vajadusel panustades selleks lisaks ÜPP vahenditele ka riigieelarve ressursse;
- soodustada õpilaste ja üliõpilaste hooajalist töajamist, vabastades hooajajöödeks suvevaheajal 2-3 kuuks palgatavate õpilaste tasud sotsiaalmaksu tasumise kohustusest;
- toetada õpilasmalevate tegevust põllumajandussektoris;
- leevendada põllumajandusettevõtetes kolmandatest riikidest pärit töajõu palkamise tingimusi piiratud aja jooksul hooajajöödeks, sh lihtsustada loa taotlemisega seotud halduskoormust;
- leevendada põllumajanduslikel hooajajöödel kasutatava ajutise töajõu registreerimise nõudeid töajajate registris (nt kehtestada tingimused ja tööde nimekiri, mille puhul töajajate registreerimine pole vajalik).

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda on loodud 28. juunil 1996 eraõigusliku põllumajandus- tootjate ja -töötajate ühendusena. EPKK on biomajanduse ettevõtjate ühishuvide koondaja ja eestkõneleja Eestis. Tänapäevaks on koja liikmeks mitmesuguseid organisatsioone ja ettevõtteid biomajanduse erinevatest tegevusvaldkondadest. 2018. aasta septembri seisuga on kojal 95 liiget, nende hulgas paljud erialaliidud ja ühistud Eesti põllumajanduse, toidutootmise ja metsanduse peamistest tegevusvaldkondadest. Koja eesmärk on soodsa ettevõtluskeskkonna kujundamine ja liikmete huvide esindamine Eesti põllumajandus- ja toidutööstuste, metsa- ja maa- majandusettevõtjate stabiilseks arenguks. Samuti Eesti toidu, põllumajandus- ja metsandus- saaduste kvaliteedi tõstmine ja maine ning tuntuse parandamine nii kodu- kui ka välis- turul, ettevõtjate horisontaalse ja vertikaalse koostöö ning ühistegevuse arendamine ning maa- majandusvaldkonna hariduse edendamine.